

Ochablost morální / Morální ochablost / Mravní ochablost

Když v r. 1965 chtěl Bohuslav Blažek Patočku zpovídat, co soudí o českém národním charakteru, Jan Patočka to hned jakoby obrátil: proč si tuhle otázku už od devadesátých let (18. století) tolikrát vždy znovu klademe? A proč si ji klademe i teď? A Patočka si na to také hned odpovídá: „Dnes je pravděpodobně hlavním podnětem k těmto otázkám morální ochablost, k níž svým dílem přispěla okupace i tzv. doba kultu.“ – Od té doby však přispěla k oné morální ochablosti ještě doba husákovské „normalizace“ a nejnověji zvláštní typ společenského rozkladu a morálního úpadku pod hlavičkou klausovského neoliberalismu. Ta „morální ochablost“ je nápadná, dosti zřejmá, a nedostatek rezistence vůči ní je nepochybný. Chtít to „odvozovat“ z nějakého „národního“ charakteru je vysoce problematické; ten charakter – pokud vůbec jsme o něčem takém ochotni uvažovat – se přece nějak utvářel, vyvíjel, a to v určitých okolnostech a v důsledku určitých událostí, na kterých se většinou onen „národ“ aktivně podílel, ale které někdy měly také povahu vnějších intervencí či velkých dějinných událostí a proměn, jejich zdroj byl docela jinde. Takže to není věc „národního charakteru“, nýbrž záležitost situační: na jedné straně jsou okolnosti (současné, ale i „následky“ minulosti a její „recepce“, tedy „paměti“), na druhé straně jsou jednotlivci i jejich skupiny či vrstvy. Vytýkat „morální ochablost okolnostem by nemělo smysl, takže o takové ochablosti lze mluvit jen u jednotlivců. A jednotlivci reagují na své „situace“ odlišně; ostatně odlišná je už i jejich „situovanost“ (tu totiž nesmíme předčasně a zejména nereflektovaně „objektivovat“). Pokud se někdo pokusí o nějaké statistické zpracování v podobě převažující „kolektivní“ reakce, může to někdy mít jistý omezený smysl, ale nikdy to nevypovídá o ničem takovém jako „národní charakter“.

(Písek, 120603-1.)